

Aufruf: Drohende Vernichtung armenischen Kulturerbes in Berg-Karabach

Առջ. Հայկական մշակութային ժառանգության ոչնչացման վտանգն Արցախում

Jerewan/Երևան, 19.7.2022

Vom 15. bis 19. Juli 2022 fand an der Staatlichen Universität Jerewan und in der Diözese der Armenisch-Apostolischen Kirche von Vayots Dzor/Armenien eine Konferenz zum Thema ›Das kulturelle Erbe von Arzach‹ statt. Mehr als 30 internationale Wissenschaftlerinnen und Wissenschaftler sowie Expertinnen und Experten haben den Ursprung, die historische Entwicklung sowie die aktuelle Gefährdung von Kulturgütern in der Region Berg-Karabach (Arzach) diskutiert. Diese gehören zur armenischen Kultur und damit zum ältesten Erbe des Christentums.

Anlass der Tagung war ein Aufruf zahlreicher Wissenschaftler zum *Schutz der Kulturgüter in Karabach* vom 4. März 2021. Dieser hat auf die akute Gefährdung der armenischen Bevölkerung und ihres kulturellen Erbes hingewiesen.

Bereits vorher haben zahlreiche Organisationen wie der Ökumenische Rat der Kirchen, sowie das Zentralkomitee der deutschen Katholiken und das Osteuropa-Hilfswerk Renovabis

2022 թ. հուլիսի 15-19-ը Երևանի պետական համալսարանում և Հայ Առաքելական եկեղեցու Վայոց ձորի թեմում տեղի ունեցավ «Արցախի մշակութային ժառանգությունը» խորագրով միջազգային գիտաժողով: Ավելի քան երեսուն օտարերկրացի և հայ գիտնականներ ու փորձագետներ քննարկեցին Լեռնային Ղարաբաղի (Արցախ) տարածաշրջանում մշակութային արժեքների ստեղծման, պատմական զարգացման և ներկայիս վտանգվածության խնդիրները: Այս արժեքները պատկանում են հայկական մշակույթին, որով նաև մաս են կազմում համաշխարհային քրիստոնեական հնագույն ժառանգության:

Պարբերական դարձած գիտաժողովի շարժառիթը 2021 թ. մարտի 4-ին ստվարաթիվ գիտնականների կողմից հրապարակված կոչն էր՝ «Ի պաշտպանություն Արցախի մշակութային կոթողների»: Այն մատնացույց էր անում տեղի հայ բնակչության և նրա մշակութային ժառանգության խիստ վտանգվածությունը:

Stellungnahmen zum Leid der Menschen und der Gefährdung des Kulturerbes in Berg-Karabach veröffentlicht. Auch die Parlamentarische Versammlung des Europarates (PACE) in ihrer Resolution vom 27. September 2021 und das US State Department in seinem Bericht zur Religionsfreiheit in Aserbaidschan vom 2. Juni 2022, haben dazu Stellung bezogen.

Inzwischen hat der Internationale Gerichtshof der Vereinten Nationen in einer Verfügung vom 7. Dezember 2021 Aserbaidschan dazu aufgefordert, alle erforderlichen Maßnahmen zu ergreifen, um Akte des Vandalismus und der Schändung von Gegenständen des armenischen Kulturerbes zu verhindern und zu bestrafen. Zuletzt hat das Europäische Parlament am 10. März 2022 auf das Schärfste verurteilt, dass Aserbaidschan seine Politik fortsetzt, das armenische Kulturerbe in und um Berg-Karabach herum auszulöschen und dessen Existenz zu leugnen.

Hintergrund ist, dass der aserbaidsschani-sche Präsident İlham Aliyev bei seinem Besuch der aus dem 12. Jahrhundert stammenden armenischen Kirche der Hl. Gottesmutter in Zakuri angekündigt hat, die armenischen Inschriften von dort zu entfernen. Außerdem hat der aserbaidsschani-sche Kulturminister Anar Karimov am 3. Februar 2022 die Einsetzung einer Arbeitsgruppe bekanntgegeben, welche offenbar die systematische Vernichtung des gesamten armenischen Kulturguts in der Region legitimieren soll.

Während des von Aserbaidschan entfesselten Krieges im Jahr 2020 haben die aserbaidsschani-schen Streitkräfte die Ghasantschezoz-Kathedrale des Hl. Erlösers in Schuschi zwei Mal mit Präzisionswaffen angegriffen und schwer beschädigt. Weiterhin wurde die Hl. Johannes der Täufer-Kirche (Kanatsch Zham) teilweise zerstört, nachdem aserbaidsschani-sche

Դրանից առաջ բազմաթիվ միջազգային կազմակերպություններ, որպիսիք են՝ Եկեղեցիների համաշխարհային խորհուրդը, Գերմանացի կաթոլիկների կենտրոնական կոմիտեն և Ռենովարիս արևելաեվրոպական օժանդակության հիմնադրամը, հռչակագրեր էին հրապարակել հայ բնակչության տառապանքի և մշակութային ժառանգության վտանգված լինելու վերաբերյալ: Սակ եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովը (PACE) 2021 թ. սեպտեմբերի 27-ի որոշման մեջ և ԱՄՆ Պետական դեպարտամենտը 2022 թ. հունիսի 2-ի Ադրբեջանում կրոնական ազատության մասին զեկույցում արտահայտել են իրենց դիրքորոշումը:

Այնուհետև՝ ՄԱԿ-ի Արդարադատության միջազգային դատարանը 2021 թ. դեկտեմբերի 7-ի որոշմամբ Ադրբեջանին կոչ է արել ձեռնարկել բոլոր անհրաժեշտ միջոցները՝ վանդալիզմի և հայկական մշակութային ժառանգության կոթողների պղծման գործողությունները կանխելու և պատժելու համար: Ի վերջո, 2022 թ. մարտի 10-ին Եվրախորհրդարանը խստագույնս դատապարտել է Ադրբեջանի կողմից շարունակվող այն քաղաքականությունը, որն ուղղված է Արցախում և շրջակա տարածքներում հայկական մշակութային ժառանգության ոչնչացմանն ու, առհասարակ, վերջինիս գոյության ժխտմանը:

Այս ամենի դրդապատճառը Ադրբեջանի նախագահ Իլհամ Ալիևի ծակուռի գյուղի 12-րդ դարի ս. Աստվածածին հայկական եկեղեցի այցի ժամանակ արված հայտարարությունն է, որ այնտեղից հեռացվելու են հայերեն վիմագիր արձանագրությունները: Բացի այդ, Ադրբեջանի մշակույթի նախարար Անար Բարիմովը 2022 թ. փետրվարի 3-ին

Truppen die Kontrolle über die Stadt erlangt hatten. Weitere Kirchen, Inschriften und Kreuzsteine wurden beschädigt, entweiht oder zerstört. Satellitenbilder belegen auch, dass mehrere (historische) Friedhöfe vernichtet wurden.

Aserbaidshchan hat bereits in der jüngeren Vergangenheit das kulturelle Erbe der armenischen Bevölkerung in der Exklave Nachtschewan ausgelöscht, was die vollständige Zerstörung des mittelalterlichen armenischen Friedhofs von Dschulfa mit seinen tausenden Kreuzsteinen und anderen Monumenten einschließt.

Wir, die Teilnehmerinnen und Teilnehmer der Konferenz, betrachten die armenischen materiellen und immateriellen Kulturgüter in und um Berg-Karabach als hochgradig gefährdet.

Wir rufen dazu auf,

1. dass alle politischen und gesellschaftlichen Akteure sowie internationale Organisationen sich für den Schutz von Kulturgütern und die gefährdete Bevölkerung in und um Berg-Karabach einsetzen;
2. dass Entscheidungsträger den Schutz von Kulturgütern und Menschenrechten zur Bedingung jeglicher Kooperation mit Aserbaidshchan machen;
3. bei den derzeit auf verschiedenen Ebenen geführten Verhandlungen über eine Beilegung des Konflikts mit dem Ziel eines Friedensschlusses auch die legitimen Interessen der Armenier in Berg-Karabach zu berücksichtigen. Nur ein gerechter Friede kann eine nachhaltige Sicherung der Kulturgüter und Menschenrechte garantieren, zu der sich Aserbaidshchan völkerrechtlich verpflichtet hat;
4. sicherzustellen, dass die Europäische Union und ihre Mitgliedstaaten angesichts aktuel-

իրազեկեց մի աշխատանքային խումբ ստեղծելու մասին, որը բացահայտորեն օրինականացնելու է տարածաշրջանում հայկական մշակութային բոլոր արժեքների համակարգված ոչնչացումը:

Բացի դրանից հայտնի է, որ Ադրբեջանի կողմից 2020 թ. սանձազերծված պատերազմի ժամանակ ադրբեջանական զինված ուժերը երկու անգամ բարձր ճգրտություն ունեցող զենքով հրթիռակոծել և լրջորեն վնասել են Շուշիի և Ամենափրկիչ (Ղազանչեցոց) տաճարը: Ավերվել է նաև և Հովհաննես Մկրտիչ եկեղեցին (Կանաչ ժամ) այն բանից հետո, երբ ադրբեջանական զորքերը հսկողության տակ են վերցրել այս քաղաքը: Վնասվել, պղծվել և ավերվել են նաև ուրիշ եկեղեցիներ, արձանագրություններ և խաչքարեր: Արբանյակային լուսանկարները փաստում են, որ ոչնչացվել են մի քանի ժամանակակից և պատմական գերեզմանատներ:

Ադրբեջանն արդեն իսկ ոչ վաղ անցյալում ոչնչացրել է նախիջևանյան էքսկլավի տարածքում գտնվող հայ մշակութային ժառանգությունը, ինչն իր մեջ ներառում է Ջուղայի միջնադարյան հայկական գերեզմանատան հազարավոր խաչքարերի և այլ հուշարձանների ամբողջական ավերումը:

Մենք՝ գիտաժողովի մասնակիցներս, դիտարկում ենք, որ հայկական նյութական և ոչ նյութական մշակութային արժեքներն Արցախում և նրա շուրջ խիստ վտանգված են:

Մենք կոչ ենք անում.

1. որ բոլոր քաղաքական և հասարակական դերակատարները, ինչպես նաև միջազգային կազմակերպությունները ներգրավվեն Արցախում և նրա շրջակայքում մշակութային արժեքների ու վտանգված բնակչության պաշտպանության գործին,

- ler Verhandlungen und Vereinbarungen mit Aserbaidshan zu Energieträgerlieferungen auch die Themen Geschichtsrevisionismus, Menschenrechte und drohende Zerstörung von Kulturgütern in Berg-Karabach zur Sprache bringen;
5. dass Aserbaidshan Wissenschaftlern, der UNESCO und anderen internationalen Organisationen uneingeschränkten Zugang zu Kulturgütern in und um Berg-Karabach ermöglicht sowie Gläubigen den Zugang zu Gebetsstätten nicht verwehrt.
 2. որ բոլոր որոշում կայացնողները մշակութային արժեքների և մարդու իրավունքների պաշտպանությունը դարձնեն Ադրբեջանի հետ ցանկացած տեսակի համագործակցության նախապայման,
 3. որ ներկայումս հակամարտության կարգավորման շուրջ և խաղաղության համաձայնագրի կնքման նպատակով տարբեր մակարդակներում տարվող բանակցություններում նաև հաշվի առնվեն արցախահայության իրավական շահերը: Միայն արդար խաղաղությունը կարող է երաշխավորել մշակութային արժեքների և մարդու իրավունքների կայուն պաշտպանությունը, ինչին Ադրբեջանը պարտավորվել է միջազգային իրավունքի համաձայն,
 4. ապահովելու, որ Եվրոպական միությունն ու նրա անդամ երկրները բարձրացնեն նաև պատմության վերանայման, մարդու իրավունքների պաշտպանության և Արցախում մշակութային արժեքների վտանգվածության և ոչնչացման խնդիրները, երբ Ադրբեջանի հետ էներգակիրների մատակարարման շուրջ բանակցություններ են ընթանում և համաձայնություններ կնքվում,
 5. որ Ադրբեջանը անսահմանափակ իրավունք տա գիտնականներին, ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ին և մյուս միջազգային կազմակերպություններին՝ Արցախում և շրջակա տարածքներում գտնվող մշակութային կոթողների այցելության համար և չարգելի հավատացյալների մուտքը պաշտամունքի վայրեր:

Die Organisatorin und Organisatoren / Կազմակերպիչներ

Prof. Dr. Dr. h.c. mult. Martin Tamcke, Göttingen

Prof. Dr. Andreas Müller, Kiel

Dr. Dagmar Heller, Bensheim

Dr. Harutyun G. Harutyunyan, Jerewan

Die Teilnehmerinnen und Teilnehmer der Tagung / Գիտաժողովի մասնակիցներ

Asatryan, Anahit, Jerewan; Avagyan, Dr. Anahit, Jerewan/Eichstätt; Drost-Abgaryan, Prof. Dr. Armenuhi, Halle; Ghazaryan, Dr. Ani, Genf; Grigoryan, Harutyun, Berlin; Hayruni, Prof. Dr. Ashot, Jerewan; Hoffmann, Dustin, Brüssel; Hofmann, Dr. Tessa, Berlin; Hovhannisyanyan, Lernik, Stepanakert; Kantian, Dr. Raffi, Hannover; Kazaryan, Dr. Armen Jerewan/Moskau; Knocke, Dr. Roy, Potsdam; Koschorke, Prof. Dr. Klaus, München/Thun; Langpape, Dr. Wolfram, Hannover; Manoukian, Dr. Abel, Genf; Martirosyan, Dr. Hayk, Potsdam; Meckel, Markus, Berlin; Melkonyan, Armine, PhD, Jerewan/Florenz; Minasyan, Tamara, PhD, Jerewan; Mkrtchyan, Erzbischof Abraham, PhD, Yeghegnadzor; Petrosyan, Prof. Dr. Hamlet, Jerewan; Shakaryan, Archimandrit Sahak, Gandzasar; Springborn, Arpine, Göttingen; Sternberg, Prof. Dr. Dr. Thomas, Münster; Ter-Ghevondian, Dr. Vahan, Jerewan; Trunk, Prof. Dr. Dr. h.c. Alexander, Kiel; Tumanyan, Lusine, PhD, Jerewan; Zhamkochyan, Bischof Prof. Dr. Anushavan, Jerewan

Weitere Unterzeichnende / Հավելյալ ստորագրողներ

Akyüz, Artin, Frankfurt a.M.; Aleqsanyan, Hovhannes, Dozent PhD, Jerewan; Alyanak, Vartkes, Berlin; Anikin, Priester Konstantin, Halle; Araxian, Avedis, Hildesheim; Asmus, Pfr. Sören, Duisburg; Aspaturyan, Siranush, Jerewan; Assoian-Link, Dr. Margaret, Uttenreuth; Avanesov, Hovik, Stepanakert; Avetisyan, Dr. Pavel, Jerewan; Avetisyan, Prof. Dr. Hayk, Jerewan; Aznavour, Antranig, Ilsede; Babayan, Dr. Anahit, Leipzig; Balayan, Melanya, PhD, Stepanakert; Balian, Bedros, Karlsruhe; Balian, Sebouh, München; Balmanukyan, Gayane, Mainz; Barkhudaryan, Alvard, Etchmiadzin; Barseghyan, Pargev, Dozent PhD, Jerewan; Baumann, Dr. Andreas, Bad Homburg; Bavaj, Corinna, Aachen; Bavaj, Giorgio, Aachen; Beek, Huibert van, Les Bioux/CH; Beek, Maria van, Les Bioux/CH; Bergjan, Prof. Dr. Silke-Petra, Zürich/CH; Bormann, Prof. Dr. Lukas, Marburg; Braun, Prof. Dr. Bernd, Heidelberg; Bremer, Prof. Dr. Thomas, Münster; Brenneke, Pfr. Andreas, Bochum; Briskina Müller, Dr. Anna, Halle; Bundy, David, PhD, Manchester/GB; Burchardt, Dr. Rüdiger, Berlin; Burger, Prof. em. Dr. Christoph, Amsterdam/NL; Burlacoiu, PD Dr. Ciprian, München; Christmann, Pfarrerin Katy, Bad Kreuznach; Cilbukhchyan, Lilit, Jerewan; Damm, Gabriele, Amt Wachsenburg; Damm, Pfr. i.R. Michael, Amt Wachsenburg; Davidsohn, RA Dr. Lars, Verl; Dawidjan-Stoltz, Haik, Wuppertal; Demirjyan, Armenuhi, PhD, Jerewan; Diepgen, Pfr. Mirko, Heidelberg; Dietrich, Pfr. Christian, Klettbach; Dilbaryan, Narine, PhD, Jerewan; Dörr, Matthias, Freising; Dutzmann, Prälat a.D. Dr. Martin, Berlin; Duynamalyan, Maria, Jerewan; Eliazyan, Gayane, PhD, Jerewan; Ellmenreich, Pfr. Renate, Nürnberg; Elsner, Dr. Regina, Berlin; Eroyan, Lusine, Jerewan; Fey, Felice, Berlin; Fichtner, Dr. Moras, Müllheim; Frey, Prof. Dr. Jörg, Zürich/CH;

Fürst, Prof. Dr. Dr. Alfons, Münster; Galentz, Archi, Berlin; Galustian, Ani, Riesa; Gazer, Prof. Dr. Hacik Rafi, Erlangen; Gemeinhardt, Prof. Dr. Peter, Göttingen; George, Prof. Dr. Martin, Bern/CH; Georgelin, Dr. Hervé, Athen/GR; Geuther, Heinrich, Rheinbreitbach; Gispert, Dr. Jürgen, Leipzig; Grengel, Dr. Christa, Berlin; Grigoryan, Boris, Gütersloh; Gross, Dr. Peter, Potsdam; Grypeou, Assoc. Prof. Dr. Emmanouela, Stockholm/SWE; Hakobyan, Dr. Aleqsan, Jerewan; Hamm, Prof. Dr. Berndt, Erlangen; Hansen, Beate, Wiesbaden; Happy, Christian, Bannhausen; Harms, Gerjet, Hildesheim; Harutyunyan, Garnik, PhD, Jerewan; Heil, Prof. Dr. Uta, Wien/AUT; Hein, Bischof em. Prof. Dr. Martin, Kassel; Hesemann, Dr. h.c. Michael, Neuss; Horn, Dr. Martina, Mainz; Isakhanyan, Bischof Serovpé, Köln; Job, Prof. Dr. Michael, Baden-Baden; Kalatas, Diana, Ilsede; Kalatas, Dr. Kevork, Ilsede; Kampmann, Dr. Claudia, Bonn; Karacyan-Berndt, Mari, Berlin; Kazaryan, Dr. Gevorg, Athen/GR; Kelechian-Balian, Takouhi, Karlsruhe; Kettenhofen, Prof. Dr. Erich, Merzig; Kinzig, Prof. Dr. Wolfram, Bonn; Koch, Prof. Dr. Ernst, Leipzig; Koeppen, Pfr. Wolfhart, Passau; Kube, Stefan, Zürich/CH; Kunter, Prof. Dr. Katharina, Helsinki/FIN; Kupkovic, Irmhild, Haste; Lehmann, Dr. Silke, Kiel; Lehmann, Prof. Dr. Dr. h.c. mult. Hartmut, Kiel; Leppin, Prof. Dr. Volker, Hamden/USA; Ludwig, Tilman, Jena; Manuel, Dr. med. Philippe, Malsch; Manuel, Marion, Malsch; Margaryan, Siranuys, PhD, Jerewan; Marksches, Prof. Dr. Dr. h.c. mult Christoph, Berlin; Meißner, Pfr. Dr. Axel, Schkeuditz; Merz, Prof. Dr. Annette, Tolbert/NL Metz, PD Dr. Detlef, Schotten/Tübingen; Minasyan, Nubar, Berlin; Mirak-Weißbach, Muriel, Mainz-Kastel; Mkrtychyan, Nune, PhD, Jerewan; Mnatsakanyan, Dr. Eva, Jerewan; Möhren, Nina, Bad Nauheim; Moschos, Prof. Dr. Dimitrios, Athen/GR; Nan, Pfr. Dr. Alexandru, München; Nemeth, Prof. Dr. Thomas Mark, Wien/AUT; Nestoris, Pfarrerin Marianna, Hamburg; Neumann, Caroline, Jerewan; Nietan, Dietmar, MdB, Düren; Noll, Rüdiger, Berlin; Ohme, Prof. Dr. Heinz, Berlin; Ovasapian, Samvel, Berlin; Panagopoulos, Spyridon P., Patras/GR; Partzsch, Kerstin, Vilshofen a.d. Donau; Pedersen, Prof. Dr. Nils Arne, Aarhus/DK; Pilarsky, Honorarkonsul Günter, Karlsruhe; Pilhofer, Dr. Philipp, Rostock; Pinggéra, Prof. Dr. Karl, Marburg; Poghosyan, Armine, Bamberg; Prinzling, Prof. Dr. Günter, Mainz; Prokschi, Univ. Prof. i.R. Dr. Rudolf, Wien; Quistorp, Eva, Berlin; Reicherter, Pfr. Karl, Böblingen; Reifsteck, Andreas, Karlsruhe; Römer, Dr. Jürgen, Lichtenfels; Roesler, Christiane, Ortenburg; Romeny, Prof. Dr. Bas ter Haar, Amsterdam/NL; Roth, Paul-Gerhard, Hamburg; Röwekamp, Dr. Georg, Tabgha/ISR; Rupp, Hans-Georg, Arnstadt; Rupp, Renate, Arnstadt; Sabour, Dr. Bassam, Hamburg; Sahakyan, Artak A., Wien/AUT; Sandeck, Helmut, Bad Berka; Sardaryan, Pfr. Dr. Diradur, Göppingen; Sargsyan, Nara, PhD, Jerewan; Schad, Adrian, Veltheim/CH; Schäfer, Ulrike, Arnstadt; Scheier, RA Martin, Düsseldorf; Schilling, Pfr. Pascal, Bochum; Schischmanjan, Stepan, Stuttgart; Schneider, Ratsvorsitzender a.D. Dr. h.c. Nikolaus, Essen; Schneider, Pfr. Dr. Ariane B., Halle; Schneider, Prof. Dr. Hans, Marburg; Schneider, Regionalbischof Dr. Dr. h.c. Johann, Halle; Schröder, apl. Prof. Dr. Tilman, Tübingen; Schröder, Frauke, Berlin; Schürz, Manfred, Bremen; Schwarz, Prof. Dr, h.c. Dr. Karl W., Wien/AUT; Seeliger, Prof. Dr. Hans Reinhard, Tübingen; Seidel, Dr. Thomas A., Eisenach; Shahinian, Gulnara, Jerewan; Sommer, Prof. Dr. Wolfgang, Neuendettelsau; Speller, Pfr. Bernhard, Minden; Stamboltsyan, Sarah, Reichenbach; Stauss, Pfr. i.R. Curt, Halle; Stouphi, Prof. Dr. Ioanna, Athen/GR; Stroumsa,

Prof. Dr. Guy, Jerusalem/ISR; Strutwolf, Prof. Dr. Holger, Münster; Togac, Murat, Bad Ditzgenbach; Toumanian, Dipl.-Ing. Kadjazen, Köln; Ueberschär, Dr. Ellen, Berlin; Uibel, Michael, Pforzheim; Ulrich, Prof. Dr. Jörg, Halle; Vasiliadis, Prof. Dr. Petros, Thessaloniki/GR; Vlantis, Georgios, MTh., München; Wagemann-Halfter, Hanne, Marbach; Wahl, Gunter, Schweitenkirchen; Wasmuth, Prof. Dr. Jennifer, Göttingen; Weidemann, Prof. Dr. Hans-Ulrich, Siegen; Weidhas, Dr. Annette, Leipzig; Weise, Christian, Frankfurt a.M.; Wendebourg, Prof. Dr. Dorothea, Berlin; Weyer-Menkhoff, Edith, Sindelfingen; Wischmeyer, Prof. Dr. Wolfgang, Wien/AUT; Wriedt, Prof. Dr. Markus, Frankfurt a.M.; Yeghiazaryan, Prof. Dr. Vano, Vanadzor; Zachhuber, Prof. Dr. Johannes, Oxford/GB; Zhoroyan, Mag. Mushegh M., Wien/AUT

Open Access

This appeal is published under the Creative Commons Attribution–ShareAlike 4.0 International license ([CC BY-SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)). Please note that individual, appropriately marked parts of the appeal may be excluded from the license mentioned or may be subject to other copyright conditions. If such third party material is not under the Creative Commons license, any copying, editing or public reproduction is only permitted with the prior consent of the respective copyright owner or on the basis of relevant legal authorization regulations.